

Det står klart att invandrarelever når sämre resultat

Dagens Nyheter den 6 augusti 2015

Min artikel om invandringens påverkan på Sveriges resultatfall i Pisa (DN Debatt 29/7) åtföljdes av en rad repliker, som jag kommenterar här. Bo Jansson och Isak Skogstad vid Lärarnas riksförbund och dess studerandeförening ger förslag på hur den negativa effekten ska kunna motverkas skolpolitiskt. Detta är en konstruktiv diskussion som jag välkomnar.

Tyvärr är de andra replikerna varken konstruktiva eller välinformerade. Socialpsykologen Robin Färdig ifrågasätter att det är invandringen som ligger bakom effekterna av förändrad elevsammansättning i Pisa. Argumentet är att effekten inte nödvändigtvis är kausal då andra faktorer kan ha påverkat resultaten och eftersom flyktingbarnen generellt också är fattiga och undflyr krig. Därför menar Färdig att jag begår ett enkelt misstag och antar att korrelation är kausalitet. Han tar upp ett "skolboksexempel": bara för att försäljningen av glass och antalet drunkningsolyckor samvarierar är det naturligtvis inte så att glass orsakar drunkningsolyckor. Detsamma gäller enligt Färdig invandringens effekter på elevers resultat.

Färdig verkar dock missförstå rapportens metod. Jag analyserar över huvud taget inte korrelationer utan jämför resultatutvecklingen bland elever med svensk härkomst med resultatutvecklingen bland alla elever. Andra förändringar har påverkat både elever med svensk och utländsk härkomst – effekterna av dessa fångas alltså även upp av jämförelsegruppen, som endast består av elever med svensk härkomst. Frågan är hur Pisaresultatet hade utvecklats i ett kontrafaktiskt scenario, utan den del av fallet som mekaniskt drivs av elever med utländsk bakgrund. Svaret är att resultatförsämringen hade varit 29 procent mindre i genomsnitt.

Men bör jag inte ta hänsyn till att många elever med invandrarbakgrund är fattiga, har föräldrar utan akademisk bakgrund och/eller har genomlidit krig? Svaret är nej. Dessa potentiella faktorer kan mycket väl vara bovarna i dramat, men de är i sådana fall endast mekanismer som förklarar hur förändrad elevsammansättning har påverkat Sveriges genomsnittliga resultat. Att andelen elever som har både utländsk och svag socioekonomisk/akademisk bakgrund ökar beror på invandringen. Därför är det inkorrekt att justera för dessa faktorer när man studerar invandringens effekt på Pisaresultatet.

Låt mig illustrera med ett annat exempel. Anta att det i morgon flyttar 30.000 högutbildade iranska civilingenjörer till Sverige och att vi vill studera effekterna av denna invandring på innovation och företagande. Att då justera för iraniernas utbildningsbakgrund vore självfallet fel, eftersom det är delvis genom deras utbildning som de kan tänkas påverka innovation och företagande. Inom ekonometrin kallas detta för en "dålig kontroll": att justera för faktorer som i sig är orsakade av den variabel man vill studera är inkorrekt.

I en annan replik menar Rickard Wall (SD) att den viktigaste frågan är om nyanlända elever kommer i kapp senare i livet, vilket jag håller med om. Tyvärr finns det inte speciellt mycket som tyder på det. I

en färsk ESO-rapport visar nationalekonomerna Mattias Englund och Anders Forslund exempelvis att ungefär 65 procent av eleverna som föddes i Sverige mellan 1980 och 1990 med åtminstone en utlandsfödd förälder har ett slutbetyg från gymnasiet. Bland elever med två svenskfödda föräldrar är siffran cirka 80 procent. Likaså visar författarna att utlandsfödda och svenskfödda barn med utländsk bakgrund har lägre utbildningsgrad, väsentligt lägre inkomster och är i större utsträckning arbetslösa vid 30 års ålder. Hittills verkar det alltså inte som om elever med utländsk bakgrund kommer i kapp senare i livet.

I ytterligare en replik menar Jan Edling att mitt fokus på flyktinginvandringen ignorerar integrationspolitikens misslyckanden. Men min rapport och debattartikel handlar om effekterna av förändrad elevsammansättning som kan härledas till invandringen som sådan, inte bara flyktinginvandringen. Den tar därför även med i beräkningarna effekterna av misslyckad integration (även om den starkaste effekten sammanfaller med ökningen av flykting- och anhöriginvandringen på 2000-talet). Problemet är dock att misslyckad integration delvis är ett utfall som påverkas av invandringen – utan invandringen hade det inte funnits någon integration som sedan kunde lyckas eller misslyckas. Den ursprungliga orsaken är därför invandringen.

Till sist har vi kommunalpolitiker Johan Svensks (MP) märkliga replik. Svensk börjar med att citera felaktiga siffror från min rapport. Han verkar inte ens ha läst den. Exempelvis påstår han att mina argument baseras på en studie som jag refererar till. Han påstår också att jag inte nämner att effekterna som den finner är små. Men denna studie analyserar varken resultatskillnader mellan infödda skolbarn och elever med utländsk bakgrund – som Svensk påstår – eller den direkta effekten av förändrad elevsammansättning, som min rapport studerar. Den analyserar den indirekta effekten av invandring på infödda elever. Dessutom nämner jag både i rapporten och i debattartikeln att studien i fråga finner små negativa, indirekta effekter. Svensks kritik är i detta avseende därför ogrundad och tycks baseras på slarvig läsning.

Svensk menar vidare att utländsk bakgrund inte påverkar grundskoleresultaten om eleverna i fråga gått hela grundskolan i Haninge. Min rapport diskuterar dock inte grundskoleresultaten i Haninge, utan Pisaresultaten i Sverige. Att peka på inhemska resultat i en enda kommun och hävda att detta motbevisar effekterna i Pisa för Sverige i stort är inte övertygande.

För visst spelar bakgrunden roll för Pisaresultaten, också bland elever som anländer till Sverige innan skolstart. Svenskfödda elever med två utlandsfödda föräldrar presterar i genomsnitt 50 Pisapoäng lägre än elever med helsvenskt ursprung i den senaste Pisaundersökningen. Och barn med två utlandsfödda föräldrar som anlände till Sverige innan de var sju år, och alltså har genomgått hela grundskolan i Sverige, presterar 75 poäng sämre.

Detta gäller ju så klart även grundskoleresultaten generellt. Exempelvis lämnade 9,3 procent av eleverna med svensk bakgrund grundskolan utan behörighet till gymnasiet år 2014. Bland svenskfödda elever med utländsk bakgrund är siffran 15,3 procent och bland eleverna som anlände innan sju års ålder är siffran 13,9 procent. Detta avspeglas även i lägre meritvärden. Detta trots att dessa siffror baseras på betyg som kan inflateras, vilket inte är fallet i Pisa. I Sverige som helhet står det därför klart att elever med utländsk bakgrund presterar lägre än elever med svensk bakgrund, även bland de som genomgått hela grundskolan i Sverige.

Sammantaget står det därför klart att elever med invandrarbakgrund når sämre resultat, både när det gäller Pisa och andra mått, och både i ett kortsiktigt och långsiktigt perspektiv. Att fortsätta ifrågasätta detta faktum hjälper ingen – det är dags att ta ut huvudet ur sanden och i stället utforma lösningar som kan förbättra situationen på allvar.

Gabriel Heller Sahlgren

Institutet för Näringslivsforskning (IFN).